

שתי אמרות

האם יחזור הצעיר המנומש בן ת המתגוררת בשכונת עגימי, או יח בעמודים אלה מתפרסם סיפור גבורי טרגדיה. המעלה תקופה שו

רו, שבגלל הפרסות הרבות שבביתנו, בודאי יאיר לנו המזל. אני תמיד חייכתי לדברים אלה, אבל בלבי האמנתי להם, כי טוב היה לי בפולטוס.

כשפרצה המלחמה ב־1939, עוד לפני שהגיעו הגרמנים לעיירתנו, כבר שמענו שמועות איומות. סיפרו, שהגרמנים הורגים את כל היהודים. כל היהודים שבעיירתנו החליטו לברוח. אמרתי לחיים בעלי, שגם אנו נברח. ארוננו את חפצינו על עגלה. רתמנו סוס. כי שראו אותנו שכינינו הפולנים, הם אמרו: "גם הם בורחים".

נסענו לרסימון לרבי. או יותר נכון לבית המדרש שלו. בדרך לרסימון הפציצו אותנו מפציצים גרמניים. זה היה נורא. הם גלשו מעלינו וירו ממקנות ירייה. היינו בתוך שיירה אינוסופית של פליטים. רבים נהרגו. בי פעם הראשונה בחיי ראיתי אנשים הרוגים. היו יחד אתנו בתי פרידה, בת העשר וילד קלמן בן השלוש. קלמן בכה נורא. הוא הזדעזע מרעש ההתפוצצויות ושאל כל הזמן, למה יהודים נופלים ולא קמים. אני לא עניתי לו. תחילה בכיתי מפחד ובהלה, אחר כך כבר לא בכיתי. חותני שמרל הגנח אמר תהילים, וטען שכל זה בא מהשמים. פרידה לא עזבה את ידי. חיימקה בעלי קילל והצליף בסוסים. נסענו הלאה. אני רק התפללתי שגיהנום זה יעבור.

"בכל מקום אפשר דמות"

כשהגענו לרבי מרסימון, היו שם בבית המדרש קרוב למאתיים יהודים. כרלם היו סרוחים על הרצפה. ילדים הסתובבו בין הרגלים ויבכו לאוכל. נשים היניקו תינוקות, וגברים הסתובבו בלי לעשות כלום. נשכבנו באחת הפינות.

כעבור שעות אחדות הפציצו את רסימון. פצצה אחת פגעה בבית המדרש שבו היינו. ישבנו אותה שעה ליד הקיר ורעדנו מקור ופחד. לחצתי את קלמן לליבי. הקיר שלנו לא התמוטט, אבל פרידה נעלמה מעיני. כש הפסיקו, ריצפת בית המדרש היתה מלאה מתים ופצועים נאנחים ששכבו בין החורבות.

הם צעקו נורא, אבל לא היה לי זמן לשים לב. חיפשתי את פרידה. שוב ירו במקנות ירייה, אבל אמרתי לעצמי שלא איכפת לי כלום, אני רוצה את פרידה. גם חיימקה בעלי ושמרל חותני חיפשו אותה.

היא עמדה ליד עץ אלון זקן ובכתה, כש ידה האחת נוטפת דם. חבשנו אותה, ארוננו חפצינו והחלטנו לחזור לפולטוס. "בכל מקום אפשר דמות", חשבנו ונסענו.

כשבדרך חזרה הגענו לעיירה וישקוב, כבר הגיעו לשם הגרמנים. כל העיירה היתה הרויסה. זה היה ביום ראשון של ראש השנה. בבית הכנסת ההרוס התגלגלו ספרי תורה קרועים, ובין החורבות התרוכזים ישב יהודי זקן עטוף קרעים, שהחזיק סידור בידו והתפלל. הוא אמר לנו: "לאן אתם הולכים בכל מקום יהרגו אתכם". והמשיך להתפלל.

אחר כך תפסו אותנו הגרמנים. היינו חבורה של כמניין יהודים בשתי עגלות. הם רתמו את הגברים לעגלות במקום הסוסים, ופקדו להוריד את הגברים מגופם העליון, התישבנו על הדוכן והצליפו עליהם בשוטים.

אלה היו שני גרמנים נעולי מגפיים מסומות. הם צחקו וקראו כל הזמן: "דיו צוענים, דיו!" הצחוק שלהם נדמה לי כמנגינת שטן. בעצם לא תיארתי לי שככה יתנהגו, כי קודם נראו אנשים פשוטים. מאז שנאתי גרמנים שנאת מוות.

הגברים לא ייללו ובכו, הם פשוט סבלו וסחבו את העגלות. כשזה נמאס לגרמנים — עזבו אותנו.

רתמנו בחזרה את סוסינו וחזרנו לפולטוס.

"הוא אפילו לא בכה"

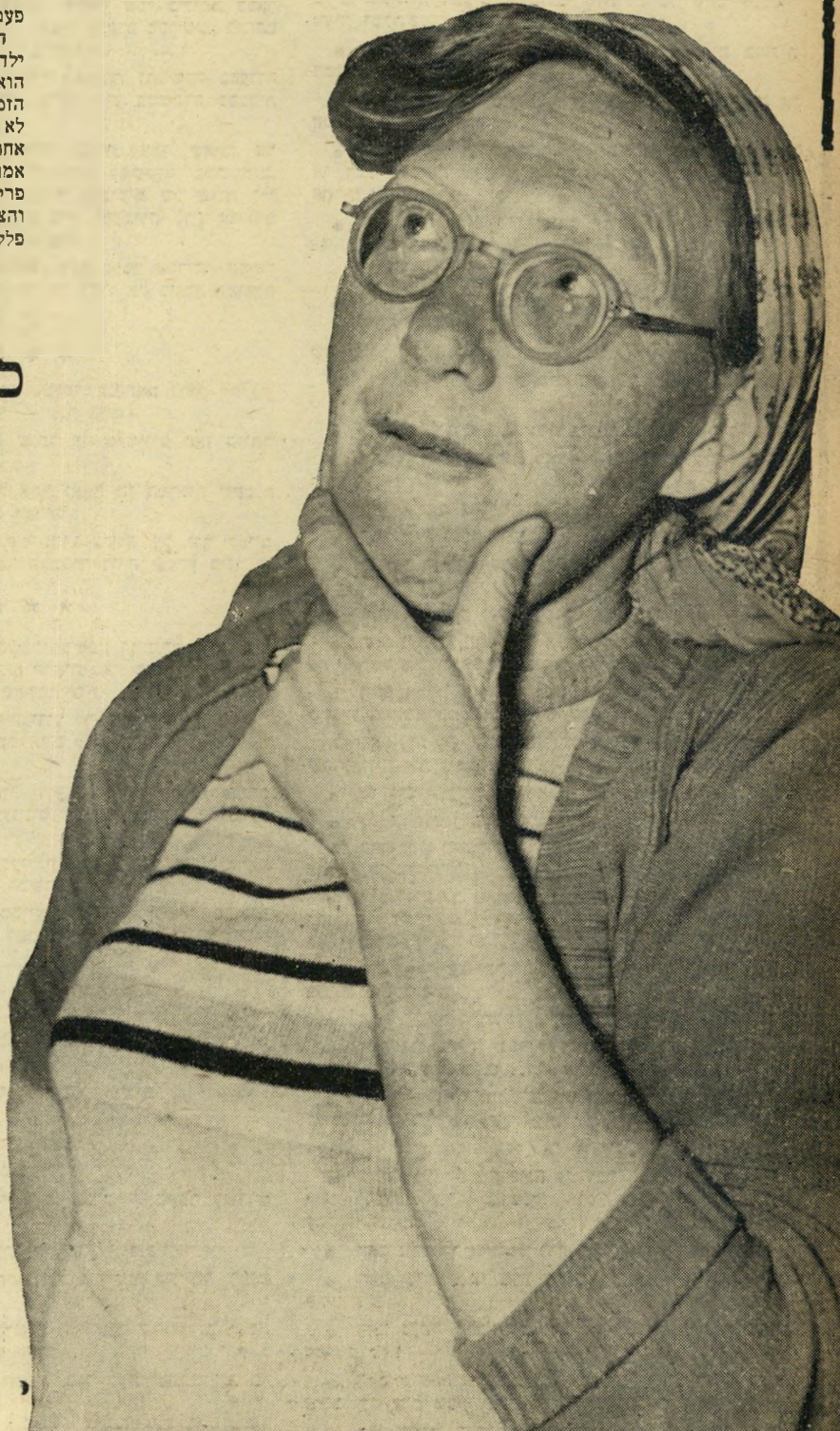
ביום יחידים אחרים חזרו. היינו עצובים ומפויזים. לא היה מה לאכול. פעם חיפשו יהודים. בעלי נסע או באופניים והר

צעיר ערמוני, בעל פנים מכוסים כהרות שמש, ששתה את דבריה בצמא. וכך סיפרה האשה:

אני זה אינונטאש, נולדתי ב־1906 בעיירה פולטוס שבסביבת ורשה ליוסל היהודי, כך קראו לאבא. היה לנו טוב בבית. לאבא היה בית מרוח קטן. כשהייתי בת עשרים התחנתתי עם חיימקה הנפח, בנו של שמרל. חיימקה בעלי עבד יחד עם אביו בגנפחיה שלהם. כל איכרי ה

סביבה היו באים לבית המלאכה ומתקנים את עגלותיהם ואת כלי עבודתם. מעל לביתנו היתה תלויה פרסת סוס, כי בעלי גם פירזל סוסים. האיכרים תמיד אמר

בבקתת אבן, באחת מסימטאוי תיו הצרות של כפר שדב, האיר אור השמש קמוש חדר צר ונקי שי כל ריהוטו שודחק, כסאות וארון. ישבה בו אשה מלאת כשר, כבת מישים, שבשערה משתזרות שעי רות כפה, ופניה חרושי קממים. היא היתה עצבנית מאד. מדי פעם מחתה דמעות. היא ביקשה את כתי שתצא את החדר, וסיפרה תוך התרגשות רבה. תחילה סיפיי רה במקוטע. בעדה, הנראה צעיר ממנה, עוד לה מירי פעם בסיפור. אחר כך כבר קשה היה להאיש את שטף דבריה. ממודה ישב בנה,

אמא רוזנבאום-בסר: "אני רק זוכרת שנתן היה גינגי קטן. אבל אין לזה חשיבות. אם הוא מוצלח או לא? הרי הוא חלק ממני!"

כיב לפניו את קלמן הקטן. כשראו אותם הגרמנים, עזבו אותם לנפשם. הם אמרו שי הילד הערמוני הוא בודאי ארי. הפעם הם ניצלו.

כמה ימים לאחר מכן, אספו את כל ה יהודים בגן העיר. הם הפשיטו את כולנו ערוי מים, שדדו מאתנו כל דבר בעל ערך. על יד הגן היה גשר שהוביל לשדות. אחרי ששדדו אותנו, גירשו אותנו לכיוון הגשר. תפסנו ברוצנו כמה בגדים. לקחתי, ערומה כי ביום החלדי, את קלמן הקטן. הוא אפילו לא בכה, רק הסתכל בי בעינים תמהות. רצנו לגשר. הגרמנים דחפו אותנו. משני צידי הגשר עמדו חיילים אחרים והצליפו בעובי רים. רבים נפלו ונשארו שכובים. עברנו שם איבודתי את הורי. אחר כך שמעתי שהגרמני נים הרגו אותם.

אחרי השדות היה יער. רצנו ערומים בתוך השלג ליער. פגשתי שוב את פרידה בתי עם בעלי. הלכנו לכיוון שטח הכיבוש הרוסי לאוסטרובר. לא היה לנו מה לאכול. פרידה בתי הלכה לגרמנים לבקש לחם. הגרמנים חשבו את הילדה לנוצרייה, נתנו לה מידי פעם שיירי אוכל, ומוזה התפרנסנו.

"צריך לגמור את הגשר"

מעטנו שאני הרוסים יותר טוב. הלכנו לשם. לפני הגבול תפש את בעלי חייל גרמני. הוא שלף סכין ודרש כסף. לא היה לנו. הוא שם את תער הסכין על צואר חיימקה בעלי. קלמן הקטן רץ בכבי וצעקות לחייל ונתלה עליו, גם פרידה סחבה את ה חייל בשרחול אבל הוא כבר חנק את חיימקה. הייתי כל כך המומה שלא ידעתי אז מה נעשה אתי. לפתע הופיעו חיילים רוסיים. ה גרמני הסתלק וכולנו בכינו — אם לא ה צעקות של קלמן הקטן בטח שהיה הגרמני הורג את בעלי. הפעם שוב ניצלנו.

הרוסים שיכנו אותנו בבית הספר, וקבלנו הרבה אוכל. אחר כך נתנו לנו 75 רובל, ושלאו אותנו לקולחוני. חיימקה עבד כנפח, קלמן הלך לגן ופרידה לבית-ספר.

כשנה וחצי ישבנו בקולחוני ואז פלשו הגרמנים לרוסיה. כולם ברחו. חיימקה נקרא לי נ.ק.ו.ד. (הבולשת הרוסית) והקומיסר אמר שי חיימקה, יחד עם המסגרים, צריך לגמור את בניית הגשר. ישארו בשבילו ומשפחתו עגלה